

בא: הנאה ממלאכת נכרי בשבת

פירוש הרא"ש עה"ת - "פרש"י ע"י אחרים ור"ל גוים ואני הקשיתי למורי הרב ז"ל א"כ מצינו אמירה לגוי שבות מן התורה. ותירץ אחרים קטנים שכן גבי שבת הם מוזהרים בפסוק האבות על הבנים"

יראים (סי' קיג)

למדנו מכאן שאסור לישראל להניח העובד כוכבים לעשות מלאכתו בין ביום טוב בין בשבת מדאורייתא אבל אם מסר לו ישראל מע"ש המלאכה מותר

מהר"ח או"ז סי' ל - "כתב בספר המצות דתניא במכילתא כל מלאכה לא יעשה בהם, לא תעשה אתה ולא יעשה לך חברך ולא יעשה לך גוי. ונראה לו שאינה אלא אסמכתא מדשרינן ליתן כלים לכובס נכרי וכן עורות לעבדן בבית הגוי. ואי אסיר מדאורייתא לא היה ראוי לחלק בין בביתו של ישראל לבביתו של הגוי. ומיהו לשון לא יעשה הכתוב בתורה משמע קצת שהיא דרשה גמורה ע"כ דבריו. ולי נראה שדרשה גמורה היא ואסורה מדאורייתא היכא דלא קציץ דבדישראל קא טרח אבל היכא דקציץ גוי בדנפשיה קא טרח, והיה מותר מן התורה אפילו בבית ישראל אלא שרבנן החמירו ולא התירו אלא בביתו של גוי."

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכב עמוד א

נכרי שהדליק את הנר - משתמש לאורו ישראל, ואם בשביל ישראל - אסור. מילא מים להשקות בהמתו - משקה אחריו ישראל, ואם בשביל ישראל - אסור. עשה נכרי כבש לירד בו - יורד אחריו ישראל, ואם בשביל ישראל - אסור. מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באין בספינה, ועשה נכרי כבש לירד בו, וירדו בו רבן גמליאל וזקנים

עין משפט
גר מצוה

ט א מ"י פ"ב ה"ג ו"י
ט הלכה ט' ט"ס"ע א"ח כ"י ח"ל
טע"ג:
י ב מ"י פ"ב ה"ג ו"י
הכ"ס י' ט"ג ל"ח כ"י ט"ע
ט"ס"ע א"ח כ"י ט"קטו
טע"ג 6:

כר:

אין צדון

א"ל בכורו דארימו וכו'. דולאי נלווד מערב י"ט וקרי ליה בני
יומן קן פרש"י ולא נהירא דפשיטא דמוטרין לטלטל ואמרי
דכריי הכל ומשמע דלא אמרי אלא כרנן גמליאל דממיר ספק מוכן
לכן נראה לי דאין דלאי שהא מערב י"ט אלא ספק והסתא אמרי
כרנן גמליאל דממיר ספק מוכן:

פרק שלישי

ביצה

מסורת
הש"ס

גמ' (6) (תוספתא פ"ג)
(7) [כ"ג] [מ"ג]
רש"י (2) א"למא לנכד
הרשב"א
ת"פ (ד) [ע"ג] ו' |
(8) ע"פ רש"י (1) ו' |
דמייס לסקל כ"ל |
(9) גליון וע' מה"ס

הגהות הב"ח

(6) תוס' ד"ה ולעבר כו'
אם היה הדין מול היה
בדיוו נלקטו ואם היה
היום קרב:
(3) בא"ד והגאונים
אוסרין על מולאי י"ט ע"י
ל"ל ויחזיק ליל נחמק:

הגהות

תוס' ד"ה ולעבר.
ואומר הר"ש וכו'
הדיוו ספק אם באו
מחין לתחום וספק
דבריהם לחול ר"י
אומר כו' ל"ל: (כ"ט)

רבינו הגנאל

דמאי שוחטין מן הכיורין
ביו"ט אבל לא מן הרשתות כו'
ותירצא הכי ר' ששעון בן
אזנא אומר בא ויבא
המזרות שנתקלקלו פשיטא
בירושלמי כו' ששעון בן
ספק נפש כמי שצדו בירושלמי
ואמר אבי רב יהודה אומר
שמואל הלכה בירושלמי כו'
אזנא כמי שוחטין דממיר
במחנה: רב אמר מותרין לקבל
לעולם אל יבנה אדם את
עצמו כמבדקי אפי' שנה אחת
ראובן ולוי ויהווא בני בן אבא
וחמורן ל'סילה ולצפרא
ה"ר ביה ואמר מותרין לקבל
אנא דרובא כבי מדישא
(שפתא) (ועמיהו) ויהיה
כו' לו לא יבנה חפץ ולא ששנה
טובה ולא הדר ביה. ויחזיקו
לפני ראובן ומותרין לאכילה
מחו דמאי נביר שהיה ויהיה
לישאל אפילו רבין פשיטא
ויפדו בני יומן מותרין ואי
אמרת מותרין לאכילה בני יומן
מי שר באכילה ולעסקין בני
יומן בטלטול מי שר אלא
הוא בכורו דארימו ולומר
בגו ששוחט בבוש ויהווא בני
ופירי דכבישי בירקא ואמאי
קרי ליה בני יומן דאזני עבדי
בני יומן. אמר רב פאא הלכתא
יש מותרין דרין לישראל אלא
יש מותרין (המין) במחברי
ליקבל אפילו בערב אחרים
לאכלי חתן ע"י שישא כבדי
שישעו ואם אין מותרין במחברי
ליקבל. והבאים מותרין החותנים

שוחטין מן הגנרין.

שוחטין מן הגנרין. שוחטין חיות מן ציורים לפי שנלודים ועומדים
ועל שם ששעון שם ינגרין מים ותריין נסחות החיות שם קרי להו
נגרים: אבל לא מן הרשתות. מלא חיה במזדומו ספק נלווד היום
ספק נלווד מהמול: בא מניי"ט. למקום שהיו פרוסים וכן צדורך
מיל או חלי מיל וכשחיה נפלה בראשו
אחד ממון שמתפרקת ומתמתקת
לאהא המזדומו מתקלקלת כולן וראשו
השני נחמק ממקום שמתקע וסימן
הוא לו שיש חיה בראש האחר:
נתקלקלו ביום טוב. ע"כ הכי שממע
שודאי מתקלקלו צי"ט וכגון שדקן
משחשכה ולא היו מתקלקלין ועכשו
מקולקלין ולכשי פריך הא גופה קשיא:
ה"ג ששעון דבא ומצאן הא ספק אומר
הכי קאמר כו'. וטולה חלה מילתא
היא חלה ומלאן שמתקלקלו מערב יום
טוב צדור ששעור יום טוב נלווד
ואם יש לחוש ולומר שנתקלקלו צדור
טוב טעון שלא בלא ומלאן מהממול
מתקלקלין היה קן חלילי ידוע שזינס
טוב נלווד: הלכה כו' ששעון. דלמר
ספק מן אסור והיא דפא ומלאן
מקולקלין מהממול יש לממון דלעזרו
מעמד יום: לקבל. צלטלוטו דטילי
האי לא אחרור בספק מוכן דלמסרו
צלטלוטו אכל צלטלוטו לא שריהו רבן
גמליאל: והיו אמר מותרין באכילה.
קאמר רבן גמליאל ולאו דסיקרא לרב
ולוי כומיה אלא מלמיה הוא דמפשיט:
מותרין. והא על כדקח רבן גמליאל
הוא דמיקל: שפיר. ואע"ג דלאו ספק
הוא אלא ודאי מוקפא איכא למימר
דממיר צלטלוטו ולקמן פריך עליה
פירוש בני יומן צלטלוטו מי שרי עליה
דמיקל רבן גמליאל בספק מוכן דולאי
שאינו מוכן מי מיקל: אלא בכורו
דארימו. אדומים שלא נם ליתן
ולדממות שחטה לתיוון שצדקין
ארון סס: ופירי דכבישי בירקא.
כשלקטוים טעוים מיד בירק אלא יבנה
לחלוטן כבישי טעוין כמו רישא
כדכבש (חילין ד' ג'): והאי ודאי
מוכן ניהו דניכרין ששעון: הן
ואשמעוין דלע"ג דלמו לבני יומן לא
חישעין דלמרות טעין ורבוטי פירשו
כוירי דלדמיי מטמתין קן כמו דלדמיי
דלמוה (ע"ג ד' ד' לה): וקסריא לי

וזמן המכמורות רבי שמעון בן אלעזר אומר

בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בירודע
שמעורב יום טוב נצודו ומותרין בא ומצאן
מקולקלין ביום טוב בירודע שביום טוב נצודו
ואסורין הא גופה קשיא אמרת בא ומצאן
מקולקלין מערב יום טוב בירודע שמעורב יום
טוב נצודו ששעון דבא ומצאן מקולקלין
הא ספיקא אסורין אימא סיפא בא ומצאן
מקולקלין ביום טוב בירודע שביום טוב נצודו
שעמא דבא ומצאן מקולקלין הא ספיקא מערב
יום טוב נצודו ומותרין הכי קאמר בא ומצאן
מקולקלין מערב יום טוב בירודע שמעורב יום
טוב נצודו ומותרין הא ספיקא נעשה כמי
שנצודו ביום טוב ואסורין אמר רב יהודה
אמר שמואל הלכה כרבי שמעון בן אלעזר:
ואמר מותרין הם: מותרין למאי רב אמר
מותרין לקבל ולוי אמר מותרין באכילה אמר
רב ל'עולם אל יבנה אדם עצמו מבית
המדרש אפילו שעה אחת דאנא ולוי הויין
אמר מותרין באכילה בצפרא אמר מותרין
לקבל אנא דהוואי בי מדרשא הדרי בי לוי
דלא הוה בי מדרשא לא הדר ביה מיחיבי
נכרי שהביא דרוון לישראל אפילו הניס
המפולמין ופירות בני יומן מותרין בשלמא
למפולמין לקבל שפיר אלא למאן דאמר
מותרין באכילה פירות בני יומן מי שרו
באכילה ולמעמד פירות בני יומן מי שרו
בטלטול אלא בכורו דארימו ופירי דכבישי
בירקא עסקין ואמאי קרי להו בני יומן
שהן כעין בני יומן אמר רב פאא והלכתא
נכרי שהביא דרוון לישראל ביום טוב
אם יש מאורתו המין במחובר אסור
ולעבר נמי אסורין בכדי שיעשו ואם אין
מאורתו המין במחובר תוך התחום מותר
ח"ו

א"כ מאי למימרא: אם יש מאורתו המין במחובר אסורין. משום
מוקפה ופילו לרבי שמעון יש מוקפה צדורגרות ואמוקים ומחובר
בצדורגרות ואמוקים דמי מדללא לקטן מהממול לקטינהו מדעמיה ולא
תחלוטן במחובר בין של בין של נכרי: ולעבר אסורין בכדי שיעשו.
כדי שלא יהנה ממלאכת יו"ט והא דקאמר לערב אסורים בכדי
שיעשו הא לאחר קן מותרים אפילו לערב ראשון נמי אע"ג דליל
יו"ט שני הוא ממתין ככדי שיעשו ומותרין ממה נפשך אם הלילה
חול הוא הרי המתין ככדי שיעשו ואם קדש הוא מלא שולקטו
בחול קן דעמי טוה ויש לי ראויה רבה מההוא צד ביצה דעירובין
(ד' ג'): ומציה שולדה בזה שמותרת בזה (לע"ג ד' ד') אלאהא האחד
חול הוא וימנה נפשך מותר ולא זכיתא לשאלו את פי רבי יעקב
צדור הוא כי היו נהגים צו הימך דניכרין ומיהו ויהי לי דבר פשוט
ולאחר שפירוש של רבי שמעון את רבי יעקב הלוי שהוא אסור
עד ליל מולאי יו"ט שני וכל אשוי עירי כמותו וגם הלכות גדולות
אסורים קן ודנתי לפניו ולא הווייל לי הדבר כל טעמו אלו
אלא מדקטו ככדי שיעשו צלילה הראויה לעשיה קאמר ואני
אומר יריך להמתין ככדי שיעשו משום שמהא היום היא
קדש והלילה חול ומדע מדללא קאמר לערב של שני אסורים
ככדי שיעשו לערב הראשון קאמר וכתצובת רבי גרסום
מאור הוילה המלאכה כמותי גם עמה בלא חלי מכבש מגרמי"ט
שצא לשם אדם גדול זקן וישב צלילה בני ורומא ושמו
ר' קלוימוס וזקי ככל הש"ס והורה קן ומתקן עליהן:
הבא

שאין צדור צדור חול לתחום אסורין חול לתחום מותרין וכו'
פירש שאין צדור צדור חול לתחום אלא צדור צדור חול לתחום
דלא התמירו אלא צדור צדור חול לתחום אלא צדור צדור חול לתחום
לישראל אחר אפילו צו צדור וקשה לרבי יהודה דלממירין כפרק
שאל (שפת ד' ק"ה): וס' הציאו הלילים למתן לתחום
א"כ יסודו בהן עד מולאי היום טוב ומשמע מהן שחן ככדי
שיעשו ויש לומר דשאני התם דלחושא טפי מילתא דהכל יודעין
האוצו צבילי ואיכא למגור טפי ויש חלוק בין מת לדברים אחרים
כדאמר התם עשה קרב לצידי צי"ט לא יקצור כי עולמית אע"ג
דדברים אחרים מותרים ככדי שיעשו אחר שבת או אחר יו"ט
ואומר ר"ר שמואל מהאיב"ר דספק חול לתחום מותר והביא ראייה
מעירובין (ד' מה'): גבי מילא צבילה מיבלע בלעי וכו' וקאמר
דאי ספק אם בלא חול לתחום (ויסוף דברייהם לקולא ורבי יהודה
היה אסור במחובר וביניהם אפי' לא הביאו צבילי ישראל רק צבילי
או צבילי נכרי אחר ולא ומשמע קן גבי מדרשת דלמדי שרי (שבת
ד' קכג). והאלי ואיכא נכרים בעיר ואין סברה לחלק בין דבר אכילה
לדבר אחר ואומר הר"ר ד"ט שחל להיות בזה צבילי ובע"ש או
בא' שבת וכו' צבילי הנה צדור ראשון שרי ליום שלישי ולא צבילי
הראויה לעשיה דשני ימים קודם לא שייך שמה יאמר לנכרי ויש
להחמיר צדור (וככדי שיעשו דלמר לפי' החוס' כדי שילקטו ויבאו
ממקום שצד אדם גם יש לספק אם הביאו קופס מלאה פירות
אם לריך להמתין כדי שילקטו צדור אחד או בכמה בני אדם):
הבא

רמב"ם הלכות שבת פרק ו' ה"ב

גוי שעשה מלאכה מעצמו בשבת אם בשביל ישראל עשה ג' אותה אסור ליהנות באותה מלאכה עד מוצאי שבת וימתין בכדי שתעשה, והוא שלא יהא הדבר בפרהסיא עד שידעו בו רבים שדבר זה בשביל פלוני הוא נעשה בשבת, ואם בשביל עצמו בלבד עשה מותר ד' ליהנות בה בשבת.

רמב"ם הלכות שבת פרק ו' ה"ט

דבר שאינו מלאכה ואין אסור לעשותו בשבת אלא משום שבות מותר לישראל לומר לגוי לעשותו בשבת, והוא שיהיה שם מקצת חולי או יהיה צריך לדבר צורך הרבה או מפני מצוה.

הלכות שבת סימן רעו

קכא באר הגולה

רעו דיני נר שהדליק אינו יהודי בשבת, ובו ה' סעיפים:

א	שבת
ב	תוספת
ג	וה' שם
ד	ממ"ג
ה	התורה והנהגת פרק ו
ו	ה' שם ושיבלי הלכות
ז	כ"ט רבי תם והמור"ב
ח	בפרק קמא

א אינו יהודי (א) שהדליק את הנר בשביל ישראל, (ב) *אסור לכל, (ג) *אפילו למי שלא הודלק בשבילו. הגה ואין חילוק בזה (ד) בין קצב לו שכו או לא קצב, (ה) או שעשאו *בקבלנות או בשכירות, והואיל והישראל נהנה ממלאכה עצמה בשבת, אסור בכל ענין (הג"א פ"ק דשבת וכו' בשם סמ"ג וסה"ת). *אבל אם הדליקו *לצרכו או לצורך חולה ישראל אפילו *אין בו סכנה, הגה או לצורך (ו) קטנים שהוא כחולה שאין בו סכנה (מרדכי פ"ק דשבת), מותר (ז) לכל ישראל (ח) להשתמש לאורו. והוא הדין לעושה מדורה (ט) לצרכו או לצורך חולה. *הויש אוסרים במדורה, משום דגזרינן שמא ירבה (י) (ב) בשבילו. הגה מיהו, (יא) אם עשה אינו יהודי

באר היטב

(ב) בשבילו. הקשה ב"י: בסימן שכה גבי מילא א"י מים לבהמתו (ב) בשבילו. הקשה ב"י: בסימן שכה גבי מילא א"י מים לבהמתו

משנה ברורה

א (א) שהדליק. והוא הדין (ב) לכל מלאכה שיעשה האיני יהודי בשבת בשביל ישראל, דאסור לכל ליהנות מזה. ועיין לעיל בסימן רנב סעיף ב לענין קבלנות: (ב) אסור. מדרבנן, דאם יהא מותר ליהנות (ג) יאמר לו להדליק: (ג) אפילו וכו'. ולא דמי למי שהובא בשבילו מחוץ לתחום בשבת דמותר לאחר, וכדלקמן בסימן שכה סעיף ח, דתחומין דרבנן, (ג) וכן כל איסור דרבנן שעשה אינו יהודי בשביל ישראל, מותר לאחר שלא נעשה בשבילו: (ד) בין קצב. היינו מערב-שבת, וקא משמע לן דלא אמרינן שצונו: אינו יהודי אדעתא דנפשיה עביד כדי לקבל שכרו הנקבב לו, וכדלעיל בסימן רנב סעיף ב לענין קבלנות: (ה) או שעשאו וכו'. הוא פירוש למה שאמר מתחלה 'בין קצב', על זה אמר: בין שהקצבה היתה בקבלנות או בשכירות. (ז) וקבלנות מקרי, היכא ששכרו סתם להדליק לו נר בעת שיצטרך לו, וקצב לו מכל הדלקה דבר קצוב; ושכירות מקרי, כשנותן לו בכל יום כך וכך: (ו) קטנים. היינו אם צריכים הרבה, (ו) אבל בלאו הכי לא: (ז) לכל ישראל. ולא שייך כאן גזירה שמא יאמר לו להדליק בשביל חולה, שהרי מותר לומר אף לכתחלה, וכדלקמן בסימן שכה סעיף יז: (ח) להשתמש לאורו. אפילו (ו) הוא מכירו, ולא חיישינן שמא ירבה בשבילו, דנר לאחד נר למאה; (ט) ובכל זה אין חילוק בין אם האיני יהודי הדליק הנר בביתו או בבית ישראל: (ט) לצרכו וכו'. דמותר לכל ישראל להתחמם ואפילו הוא מכירו, משום דמדורה קטנה נמי מחממת הרבה אנשים, והוי כמו נר, דנר לאחד נר למאה. והיש-אוסרים סבירא להו דבמדורה גזרינן שמא ירבה, ולא דמי לנר, משום דלפי ריבוי אנשים שמסובין אצל המדורה צריך להוסיף ולהגדיל המדורה. (ט) ואם הסיק האיני יהודי התנור לצרכו, כולי עלמא מודים דרשאי הישראל ליכנס לבית החורף, דחימום לאחד חימום למאה, והוי כמו נר דשרי: (י) בשבילו. ואם ידוע הוא שאינו מכירו, (י) שרי לכולי עלמא: (יא) אם עשה וכו'. היינו, דוקא אחר שכבר עשה

שער הציון

(ב) מוכח שם בגמרא, וכן פסקו כל הפוסקים: (ג) רשב"א: (ג) אליה רבה ופרי-מגרים: (ד) מגן-אברהם: (ה) מחצית-השקל ותוספת-שבת: (ו) מטה-יהודה, וכן כתב הגר"א: (ז) גמרא: (ח) אחרונים: (ט) מגן-אברהם ואלהי רבה: (י) מגן-אברהם לפי דעת הב"ח, וכן הסכים האליה רבה לדינא. ועיין בספר חמדי' משה ומטה-יהודה שהסכימו לתירוק קמא של הבית-יוסף, דבשינוי מכירו שרי לכלי עלמא:

הלכות שבת סימן רעו

1 שם כבדיתא (יב) בבית ישראל (יג) מדעתו, (יד) אין ישראל צריך (ט) לצאת אף-על-פי שנהגה מן הנר או מן המדורה
2 שם רשומאל (טו) *אם רוב אינם-יהודים (טז) *אם רוב אינם-יהודים (טז) *אם רוב אינם-יהודים *שהסכו יחד והדליק אינו-יהודי נר, (טז) *אם רוב אינם-יהודים
מותר להשתמש לאורו, ואם רוב ישראל, או אפילו (טז) *מחצה על מחצה, אסור. *ואם יש

באר היטב

לכית החורף, דחימום לאחד חימום למאה, והוי כמו נר דשרי: (ג) לצאת. אבל מחוייב למחות מכאן ולהבא, כיון שהעצים של ישראל והוא רואה ושוחק, אדעתא דישראל קא עביד, ואם הא"י עושה בע"כ חייב לגרש הא"י מביתו, ואפילו בקיבולת כגון ששכרו לכל השנה

משנה ברורה

האינו-יהודי, ומה יש לו לישראל לעשות? לא הטריחוהו לצאת מהבית בשביל זה, (י"א) ויהיונו על להבא שלא לעשות כן, (י"ב) אבל אם נזדמן לישראל שראה בעת שהאינו-יהודי רוצה להדליק בשבילו או לעשות המדורה, צריך למחות בידו; (י"ג) אפילו אם היה זה בביתו של אינו-יהודי גם-כן צריך למחות, כיון שהנר והעצים של ישראל; (י"ד) ואפילו אם דעת הישראל לצאת אחר-כך לחדר אחר שלא יהנה מהנר, (ט"ו) גם-כן צריך למחות, וכל-שכן בבית ישראל. (ט"ז) ואם האינו-יהודי עושה בעל-כרחו, חייב לגרשו מביתו מפני חילול השם, שיחשדוהו שעושה האינו-יהודי בשליחותו כיון שהוא בבית ישראל, (י"ח) ואין חילוק בזה בין אם האינו-יהודי עושה בחינם או שקצץ עמו שכר בקיבולת, כיון שהוא עושה בבית ישראל: (י"ב) בבית ישראל. לא דוקא, אלא-אם-כן שרוצה שבת במלון אצל אינו-יהודי בשבת, כביתו הוא, ולא הטריחוהו לצאת ממנו [ב"י]: (י"ג) מדעתו. היינו (י"ט) שלא צוהו הישראל, אף-על-פי שעושה האינו-יהודי בשבילו, לא הטריחו אותו לצאת מהבית אף-על-פי שבעל-כרתו הוא הנחה; (י"ט) רק שאסור להשתמש לאורו (כ) דבר שלא היה יכול לעשות בלא נר או להתחמם נגד המדורה, אבל אם צוהו מתחלה, צריך לצאת אחר-כך מהבית: (י"ד) אין וכו'. והוא הדין שאין צריך להפוך פניו מהנר, אלא-אם-כן שרוצה לעשות מדת חסידות, כן כתב המגן-אברהם בשם הבית-יוסף, ובחידושי הרשב"א משמע שהוא מחמיר בזה, עיין שם: **ב (טו) אם רוב אינם-יהודים.** דמסתמא (כ"א) אדעתא דרובא קעביד, (כ"ב) ואפילו אם אחר-כך נתרבו ישראל ונתוספו עליהן או שהלכו להן האינם-יהודים, וכן להיפוך ברוב ישראל: (ט"ז) מחצה על מחצה. הטעם, משום דליכא למיקם עלה דמילתא, אם בשביל אינו-יהודי עביד או בשביל ישראל עביד. ויש אומרים, משום דבמחצה על מחצה,

מכירו מעולם, עכשיו שיושב אצל אש שלו הוי כמכירו. וב"ח תירץ, דמסתמא כשיושב אצל האש שלו הוי מכירו מקודם, דאין הא"י מניח לישב איש נכרי אצל האש, אבל אם ידוע שאין מכירו שרי, ועיין ט"ז. וכתב המ"א: וג"ל דאם הסיק התנור כ"ע מודו דרשאי הישראל ליכנס

ביאור הלכה

חשש דשמא ירבה [ב"י]. ולעת הצורך יש לסמוך אדעה ראשונה, וכן סתם המחבר בסוף הסימן להקל: * שהסכו יחד והדליק וכו'. לכאורה נראה דאינו-יהודי המדליק אינו נחשב לחשבון הרוב, שהוא מדליק על השולחן על דעת המסובין אצלו, ועיין: * אם רוב אינם-יהודים. כתב במאירי: לא כל הרבים שרים, שאם יש אדם חשוב כל-כך שהדברים מוכיחים שבשבילו נעשה, הולכין אחריו. ולכאורה מרובי התוספות, שבת קכ"ב דיבור המתחיל 'אמר', לא משמע כן, דהם כתבו סברא זו לאב"י, וידוע דהלכה כרובא דחולק עליו בזה וסבירא ליה דאף שהיה רבן גמליאל נשיא ושר בספינה, אפילו הכי נר לאחר נר למאה. ואולי דזה שהוא משתמש בעצמו בהכבש שעשה, דאמרינן בזה דהעיקר עשה אדעתיה דנפשיה, כדפירש רש"י, סברא זו אלימא יותר ממה דאמרינן בעלמא דהעיקר אדעתיה דרובא קעביד: * מחצה על מחצה וכו'. עיין במשנה ברורה דהטעם משום ספיקא, והוא מפירוש רש"י בשבת קכ"ב והעתיקו בבית-יוסף. ולפי זה, בסעיף א דפסק לצרכו מותר, היינו ביש הוכחה, וכגון שראינו שהוא משתמש תיכף לאורו וכהאי גוונא, אבל אם היה ספק אם לצרכו או לצורך ישראל, אסור, וכן כתב הפרי-מגדים. ואף דבאמת זה תלוי לפי השיטות בשבת קנ"א עמוד א, עיין שם, ורש"י בשבת קכ"ב אויל בזה לפי גירסא ראשונה, ולפי גירסא אחרונה דסבירא ליה לרש"י שם דהיא העיקרית, הטעם במחצה על מחצה משום דמסתמא לשם שניהן נעשה, אבל לענין ספיקא יש להקל, וזהו שהעתיקו הטעם השני במשנה ברורה, מכל מקום לענין דינא יש להחמיר בספיקא, שכן סתם המחבר בסימן שכה סעיף ט וסעיף טז ובסימן תקטו; ומכל מקום נראה לי דבצטרף לזה עוד איזה ספק, יש להקל ולסמוך על שיטת רש"י וסיעתו המקילין בזה: * ואם יש הוכחה. עיין במשנה ברורה שהעתיקו בשם המגן-אברהם דאם עשה בשביל שניהן אסור, וצ"ח המגן-אברהם על זה: כמו שכתב בסימן תקטו סוף פ"ו, ורוצה לומר, דאיתא שם בהג"ה דאם לוקט בשביל שניהן אסור. ולכאורה למה לא הביא המגן-אברהם מקודם, מסימן שכה סעיף ו, דאיתא שם בהדיא דאם ליקט וצד בשביל ישראל ואינו-יהודי צריך להמתין וכו'? ויש לומר, דהוה אמינא דהתם משום דליכא הוכחה דהעיקר בשביל האינו-יהודי, אימא בשביל הישראל, אבל הכא דאיידין דהדליק בשביל עצמו ובשביל הישראל, אימא דהעיקר אדעתא דנפשיה עביד, וסברא זו מחכרת בפירוש רש"י [שבת קכ"ב], לכן הביא המגן-אברהם ראיה, כי היכי דשם פסק הרמ"א דאם ידוע שלוקט בשביל

שניהן אסור, ורוצה לומר אף ברוב אינם-יהודים [וכדמוכח שם להמעין], אף דבעלמא אמרינן מאן דעביד אדעתא דרובא עביד, וכדאיתא בגמרא, ועל-כרחו דגמרא איירי במסתמא, אבל בידוע שעשה גם בשביל המועט, אסור, אם-כ"ן הכי נמי: אף דאמרינן אם יש הוכחה מותר, והיינו משום דהעיקר אדעתיה דידיה עביד ולא אזלינן בתר האחוריים אפילו היו רובא, היינו דלא ידעינן שעשה בשבילם, אבל אם ידעינן שעשה גם בשבילם אסור ככל גונוי. [הג"ה והנה בפרישה הקשה: למה מועיל הוכחה, והלא בירושלמי מסיק רבי יונה דלצרכו ולצורך ישראל אסור? ולפי המגן-אברהם לא קשיא מידי, דעת הירושלמי דמתחלה שהפך שמואל פניו היינו משום דידע דלצרכו הדליק, ואחר-כך כשראה שקרא האינו-יהודי שטרו לאור הנר הבין דגם לצורך עצמו הדליק, ועל-כן סבר רבי יונה דכיון שידע שמואל דלצרכו הדליק, מה יועיל שגם לצורך עצמו הדליק, מה שאין כן בענינו ולא ידעינן כלל שהדליק בשביל האחורים ישראל, רק מצד הסברא דאדעתא דרובא קא מדליק, לכן אמרינן דכיון שיש הוכחה שהדליק בשביל עצמו לא אמרינן כלל דהדליק אדעתא דאחריני. עד כאן:] והנה בנשמת-אדם דחה ראיית המגן-אברהם, וכסברתו הנ"ל, משום דהעיקר אדעתיה דנפשיה עביד, וסברא זו עדיף יותר ממה דאמרינן בעלמא 'אדעתא דרובא עביד', והראיה, דמועלת אפילו ברוב ישראל, וכמו שפסק המחבר, לכן אפילו אם עשה בפירוש גם בשביל האחורים מותר. אמנם באמת, ראיית המגן-אברהם ראייה אלימתא היא, דהלא דברי הרמ"א שם נובע מהסמ"ג, כמו שמצויין שם והובא בבית-יוסף, והסמ"ג קאמר על זה בהדיא 'כמו שמפורש בירושלמי, והיינו ההיא מעשה דשמואל, וכמו שהעתיק בבאור הגר"א שם,

שער הציון

(י"א) מגן-אברהם: (י"ב) הגר"א, וכן כתב המגן-אברהם בסעיף-קטן י"ד. ומה שכתב המגן-אברהם בסעיף-קטן ד מיירי שלא ראה בפעם ראשון עד אחר הדלקה, כן כתב האליה רבה: (י"ג) הגר"א: (י"ד) כן משמע במרדכי ובהג"א: (ט"ז) ודוקא אם אינו עושה בקיבולת, אבל כשנהגה, אסור בכל גונוי [הגר"א ופ"מ"ג ושי"א]: (ט"ז) (י"ח) מגן-אברהם: (י"ט) פרי-מגדים: (י"ט) מגן-אברהם: (כ) אליה רבה: (כ"א) גמרא: (כ"ב) פשוט:

מגן אברהם סימן תקיח ס"ק י"ד

בית וכו'. מדכתב סתם ש"מ דס"ל דאפי' מחיצה גמורה שנפל' מותר ליטול פירו' משם וכמ"ש המ"מ והר"ן לפי שאין הפירות מוקצים מחמת עצמן ולא בסיס לדבר האסור רק שהיו במקום שאין יכולין לילך שם ולפיכך שרי והרז"ה כ' דמיירי במחיצ' רעועה שאין בסתירת' איסור דאורייתא, והאריך הרמב"ן להשיב עליו דמצינו הרבה מוקצה מחמת איסור דדבריהם ול"נ דאף הרז"ה מודה בזה כמ"ש"ל גבי סוכה רעועה שנפל' אלא ס"ל דהכא איכא תרתי איסור דבריה' וגם אין הפירות מוקצי' בעצמן לפיכך שרי אבל במחיצה גמורה ס"ל דאסור ולפי מ"ש בש"ע יש ללמוד דמי שיש לו לפתות טמונים בבור ופתחן עכו"ם בשבת או בי"ט דאין בהן משום מוקצה ומ"מ אם עשה העכו"ם לצורך ישראל אסור בכ"ש דמלאכה דאורייתא היא כמ"ש סי' שצ"ד ס"ב וערסי' תקט"ו ובימי הפסח צריך ליהזר בזה אם יודע בודאי שפתח הבור היום:

מנחת שלמה קמא סי' ה ענף ב אות א

"בשו"ע או"ח סוף סי' תקי"ח כתב המג"א מי שיש לו לפתות טמונים בבור ופתחן עכו"ם בשבת או ביו"ט דאין בהם משום מוקצה (הואיל וגוף הדבר אינו מוקצה עיי"ש) מ"מ אם עשה העכו"ם לצורך ישראל אסור עכ"ל, ומבואר דאין כוונתו לאסור רק את ההשתמשות עם הפתח כדי להוציא הלפת מהבור אלא אף לאחר שכבר הוציאם מהבור ג"כ אסור לאוכלן, דכיון שלא היה יכול ליהנות מהלפת אלא ע"י פתיחת הבור דאסור בשבת ויו"ט לכן כשנהנה מהלפת ה"ז חשיב כנהנה ממעשה שבת, וגם שייך הטעם דאם יהא מותר ליהנות מהלפת יש לחשוש שיבוא בפעם אחרת לומר לעכו"ם בשבת ויו"ט לפתוח את הבור, וחושבני דה"ה נמי בישראל שפתח את הבור באיסור דג"כ אסור לאכול את הלפת וכמו שכתבתי קודם דאע"ג שלענין מעשה שבת בשוגג או לענין הדין של בכדי שיעשה במו"ש = במוצאי שבת = מחמירים בנעשה ע"י עכו"ם יותר מנעשה ע"י ישראל מ"מ בשבת עצמה ובמה שנעשה במזיד מסתבר דע"י ישראל יותר חמור וכ"ש דאסור, ומ"ש המשנ"ב בסי' תקי"ח ס"ק מ"ה דאפשר להקל בשעת הדחק עיי"ש"ה נראה דכוונתו רק על תחילת דברי המג"א שכתב דאין לחשוש בזה לאיסור מוקצה אבל לא בנוגע לנהנה ממעשה שבת ויו"ט כי בעניי לא מצאתי מפורש מי שחולק בזה על המג"א. אך ראיתי בכלכלת שבת בדיני אמירה לעכו"ם אות ה' שהביא בתחלה את הדין דמותר לומר לעכו"ם שהנר דולק עמום אף שיבין העכו"ם למחוט הנר בכלי, או איני יכול לקרות האיגרת החתום אף שיבין מתוך דבריו לשבור החותם ולפתחו, וכתב אח"כ דאע"ג שגם בדיעבד אסור ליהנות מנר שעכו"ם הדליק בשבת בשביל ישראל, שאני התם שהוא נהנה מגוף ההדלקה האסורה משא"כ הכא אינו נהנה מקריעת הנייר עצמו רק מדבר שהסתובב ממנו דהיינו קריאת הכתב, וכמו כן במחיתת הנר אינו רק מסיר מה שמעכב סיבת ההבהקה ואין הישראל נהנה מגוף המחיתת" עכ"ל, גם הגר"א ז"ל בסי' ש"ז סעיף י"ד כתב בהאי לישנא "אבל מג"א בסי' תקט"ו כתב דלכ"ע מותר כיון שאינו נהנה מהמלאכה עצמה", ודברי המג"א הם שם בס"ק כ"ו בישראל ששיגר דורון לחברו ע"י עכו"ם מערב יו"ט ונתעכב העכו"ם והביאם ביו"ט מחוץ לתחום דמותר אפי' למי שהובא בשבילו לאכלם וכתב "דלא אסור משום שלא יהנה ממלאכת יו"ט כיון דאינו נהנה מהמלאכה עצמה", ולכאורה קשה דהמג"א סותר דברי עצמו שאוסר ליהנות מהלפת אע"ג שאינו נהנה מגוף הפתיחה, אך נראה דדוקא התם דכונת העכו"ם היא בעיקר בשביל המשלח לקיים שליחותו ואין חוששין משום כך לשמא יבוא המקבל לומר לעכו"ם לעשות כן בשבת, ורק לגבי זה שלא יהנה ממלאכת יו"ט שפיר אמרינן דשרי בכה"ג שלא נהנה מהמלאכה עצמה, משא"כ בלפתות שבבור שפיר חיישינן שמא יבוא לומר לעכו"ם לעשות כן בשבת ויו"ט (גם יתכן דכל זה דוקא בהבאה מחוץ לתחום אשר במקומו היה אפשר לאכול וגם מטעם זה לא אסרו חכמים אלא לזה שהובא בשבילו ולא לאחרים) אולם במחיתת נר ושבירת חותם נראה דאין שום סברא לחלק בין שבירת החותם לקרות האיגרת לבין פתיחת הבור להוציא משם לפת אשר הוא עצמו מביא שם בדיני מלאכת שבת אות ח' מהמג"א דאסור, ולכן נראה דלענין מחיתת נר צ"ל כמו"ש הפמ"ג והובא גם במשנ"ב סוף סי' ש"ז דטעמא דשרי הוא משום דגם מקודם היה יכול עפ"י הדחק לקרות לאורו, וכן לענין

קריאת האיגרת עיי"ש במפרשי השו"ע / באו"ח/ בסי' ש"ז שכתבו כמה טעמים אחרים לכך ולא כתבו כהטעם הנ"ל של הכלכלת שבת משום דנראה פשוט דאף בכה"ג שיכול לטלטל את הלפת בשבת כגון שהוא טמון בכלי שא"א לפתחו אלא בעבירה ג"כ אסור דכיון שא"א לפתחו ולאכול ה"ז דומה ממש ללפת בבור וה"נ גם כאן באיגרת חתום."

תנינא סי' כב

"חושבני שמסתבר יותר דמותר כמובא בשמירת שבת כהלכתה, הואיל ולא מצאתי בשום מקום דקנסו חכמים שלא ליהנות ממעשה שבת רק מגוף הדבר שנעשה בו האיסור או מאור נר שהודלק בשבת דחשיב נמי כנהנה מגוף הנר, וכיון שהאיסור להנות ממעשה שבת הוא רק מדרבנן מסתבר דאסור רק להשתמש וליהנות מהמפתח לפתוח בו הדלת, אבל הכניסה לבית לאחר שכבר פתוח אף על גב שרק לצורך זה הובא המפתח מכל מקום בפתיחה עצמה לא נעשה כלל שום איסור מלאכה זולת זה שנהנה בפתיחתו ממעשה שבת, ולכן נלענ"ד דלאחר שכבר פתוח שפיר מותר להכנס וליהנות מכל אשר בבית.

ועיין גם בתפארת ישראל בכלכלת שבת דיני אמירה לעכו"ם אות ה' שכתב דעכו"ם ששובר בשבת עבור ישראל חותם של איגרת דמכל מקום מותר הישראל ליהנות ממנו ולקררות "מפני שאינו נהנה מעצם שבירת החותם רק מדבר שהסתובב ממנו דהיינו קריאת האיגרת" והכי נמי בנידון דידן אע"פ שנעשתה העבירה ע"י ישראל.

וחזור אני ממה שכתבתי במנחת שלמה להחמיר שגם לאחר שכבר נכנס בבית אסור לו ליהנות ולהשתמש בכל מה שיש בבית אף על גב שהנאתו הוא רק מגורם דגורם, דלפי זה אם עבר ישראל ועשה כבש בשבת לעלות בו על גג ביתו כדי להכנס בעלייתו שעל הבית, שאם עבר ועלה היה צריך להיות לפי זה שיתחייב להשאיר עומד שם כל השבת על הגג כעני העומד על הפתח, כי אם יכנס לתוך העליה הרי נהנה מהכבש, ולחזור ולירד מהגג גם כן לא יוכל שהרי בירידתו הוא ממש משתמש ונהנה מהכבש, ואף על גב דלאחר שירד יתברר דלא אהני מעשיו ולא נהנה, מכל מקום חושבני שלמעשה הוא עכשיו משתמש ונהנה מהכבש, ויתכן שהרי זה דומה למי שעלה על אילן במזיד בשבת שאסור לירד מפני שבירידתו הוא משתמש במחובר, והכא נמי גם כאן אם ישאר על הגג הוא מצטער ולא נהנה מה שאין כן אם ירד, וכמו כן אם מי שהוא נמצא בתוך בית סגור זה שנפתח בעבירה, דלפי זה לכאורה יש לאסור עליו לצאת מהבית כאילו כל העולם נאסר עליו לאותו שבת, מפני שבכל מקום שהוא הולך או יושב הוא נהנה מהפתיחה שהיתה בעבירה ואם נשאר בבית אינו נהנה כלל מעבירה, וקל וחומר הוא מעולה על אילן דהתם הרי שגם בישיבתו על האילן איכא קצת עבירה וכל שכן הכא שהוא היתר גמור, ולכן נלענ"ד שהרצפה והחלל של הפתח שלא נעשה בהם שום מלאכה אינם אסורים בהנאה לא בכניסה ולא ביציאה מפני זה שהמביא והפותח עשו שלא כדין, והכא נמי גם כבש לאחר שעבר ועלה על הגג מותר שפיר ליכנס לתוך עלייתו.

ובנידון דידן גם נראה דלאחר שכבר פתח עם המפתח והדלתות כבר אינן נעולות שפיר מותר להזיז את הדלת ולפותחה, והנני חוזר ומדגיש שלא מסתבר לחלק ולאסור רק את הכניסה ולא כל אשר בבית דכמו שהמפתח הובא לכניסה ויציאה הוא הובא גם להשתמש עם מה שבתוך הבית."

אג"מ ב:עז

בישראל שהביא מפתח במזיד דרך רה"ר ופתח דלתות ביהכ"נ אם מותר ליכנס שם בשבת זו ערב הג השבועות תש"ב. מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מוהר"ר דוד קוליק שליט"א.

הנה בדבר ישראל שהביא במזיד מפתח מביתו דרך רה"ר ופתח דלתות בית הכנסת אם מותר ליכנס לביהכ"נ בשבת זו לע"ד יש ראייה גדולה לאסור אפילו בעשה קטן, דהתוס' בשבת דף קכ"ב כתבו דיש שרצו

לומר דשאר תשמישין שרו מהא דיבמות דף קי"ד ר' יצחק אירכסו לו מפתחות דבי מדרשא אמר ליה ר' פדת זיל דבר טליא וטלייתא ליטיילן התם דאי משכחי מייתי להו אלמא יכולין ליהנות ממפתחות להשתמש בהם בשבת, ומסיק הר"י שאסור והתם אין עושין לדעת ישראל עיי"ש, והרי איזה תשמיש יש במפתחות שאסור להר"י דאם מעשה הפתיחה נחשב תשמיש מנא להו לתוס' שהתם יפתחו גדולים שהוכיחו להתיר שאר תשמישין דלמא הטליא והטלייתא עצמן יפתחו ויעשו תשמיש זה, אלא ודאי שהנאת מפתחות שכתבו התוס' הוא הכניסה לבי מדרשא שנעשה זה ע"י הוצאת המפתחות ברה"ר וכיון שהיה מותר שם ליכנס לביהמ"ד הוכיחו שפיר דשאר תשמישין שרו, ומסיק הר"י שאסור אך התם שהיה מותר הוא משום שלא עשו לדעת הישראל, וכן מסיק הרשב"א שם לאיסור ומתרץ שגם שם היה אסור אך רצה שימצאו המפתחות לאשתמושי בהו לאורתא עיי"ש, וא"כ כ"ש שבמזיד דישראל גדול שיש לאסור.

ועוד גרוע זה ממוציא אוכלין שמתיר ר"ת שם /שבת דף קכב/ בתוס' אף בהוציא נכרי בשביל הישראל מטעם דאפשר היה לו לילך לשם ולאכול, וכן פסק הרמ"א בסימן שכ"ה סעיף י' להלכה עיי"ש, דבמפתח שפתח בו את ביהכ"נ לא שייך זה שמוכרח להביא רק לכאן לכן אף לר"ת ולרמ"א יש לאסור. ואף לר"ן בשבת דף ק"א דסובר דכשהיה רשות היחיד ונפלו המחיצות בשבת ועשה במזיד נמי חזרו להיתרן הראשון וכן פסק הטור וש"ע בסימן שס"ב סעיף ג' וכן מסיק המג"א סק"ד, מסתבר שבכאן אסור, אף דג"כ נעשה בהאיסור כהיתרו דמכבר ועוד הוא כ"ש שכל העת היה תשמיש היתר, וכ"ש לטעם הרשב"א שכתב דלא קנסינן בכי הא כיון שאין זה אלא מעמיד דבר על חזקתו הראשונה, דגם בכאן לא נתחדש דבר אלא שע"י הפתיחה הועמד כמתחלה, והיה מקום להתיר, אבל הא ל"ד כלל להתם שההנאה היא רק ממה שנעשה היתר, דבמציאות הרי יכלו להוציא גם כשנפלו המחיצות רק שהיה אסור ובעשיית המחיצות נעשה היתר, לכן כיון שכבר היה היתר בשבת זו אך שנאסרה נמצא שלא עשה תקון גמור אלא חזרה להיתר שמתחלה אינו נחשב תקון כל כך, אבל הכא שבעת שהיה סגור לא היה אפשר במציאות מעשה הכניסה לשם הוא ודאי תקון גמור ואין לחלק אם הוא דבר חדש ממש או חזרה למה שהיה תחלה דלהמציאות אינו נוגע כלל מה שהיה פתוח תחלה שהיו אז יכולין ליכנס כיון דעכ"פ לא יכלו עתה ליכנס. ומוכרחין לחלק כן שלא יקשה על זה מתוס' /שבת/ דף קכ"ב שסברי שאסור ליכנס ושלא יסתרו דברי הרשב"א אהדדי.

אבל לטעם הרמב"ם פ"ו משבת הכ"ד בפירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו בשוגג שמותרין משום שלא נעשה בגופן מעשה ולא נשתנו, משמע שכמו כן בהוצאה, יש להתיר בשוגג מטעם זה כדהוכיח החיי אדם כלל ט' בנש"א. וגם ראייה גדולה יש דהא הרמב"ם איירי בשבת וא"כ הרי הוציאם גם ברה"ר כדכתב המ"מ אלמא דבהוצאה מרה"י מותר בשוגג, ונצטרך לומר שע"י נכרי גרע משוגג דהא בהוצאה ע"י נכרי פסק שם בה"ג במילא מים בשביל ישראל אסור, אבל במזיד ודאי אסור.

ומה שהביא בנשמת אדם שם גם מרשב"א ר"פ ר"א דמילה שגם כן סובר להתיר לא נכון כלל דהרשב"א הא סובר דישראל שהעבירן ד' אמות ברה"ר או שהחזירן מרה"ר לרה"י לא יאכלו כדהביא המ"מ והוא אף בשוגג דהא כתב זה על הרמב"ם שמתיר בחזרו בשוגג שלהרשב"א אסור, אלא ודאי צריך לומר דהרשב"א בר"פ ר"א דמילה בסוף ד"ה דתניא דכתב ודמי האי מעשה ללישנא דאמרין לר' יוחנן הסנדלר מעשה שבת דאורייתא והתם לא קרי מעשה שבת אלא כגון אפיה ובשול וכיוצא בהן אבל הבאת כלים ואוכלין מרשות לרשות ודאי לא מיתסרי אפילו לר' יוחנן הסנדלר בהבאתן כיון שלא נתחדשה בהן כלום בשבת, הוא רק לר' יוחנן הסנדלר דאוסר מעשה שבת לעולם שע"ז כתב דאין נחשבין מעשה שבת ליאסר לעולם מצד מלאכת הוצאה כיון שלא נתחדש בהן כלום והוכיח מזה רק שיש חלוק בין כשנעשה בו מעשה חדוש בגופו של דבר כגון עשיית כלי ואפיה ובשול ולהחם מים לאם לא נתחדש ע"י המלאכה שום מעשה בגופו של דבר כדאשכחן חלוק זה אף מדאורייתא לר"י הסנדלר שלכן יש לגרוס כגירסת הרי"ף וכשיטתו ס"פ ר"א דמילה דיש חלוק באמירה לנכרי בין שבות שיש בו מעשה לשבות שאין בו מעשה שהוא בין להחם מים ובין להביא דרך רה"ר והפירוש הוא אף שגם הבאה מרה"ר הוא מלאכה דאורייתא במעשה דהחלוק הוא בין נתחדש בו מעשה בגופו של דבר להבאה דרך רה"ר שלא נתחדש בגופו דבר עיי"ש ברשב"א, אבל לדינא שהוא אסור רק לשבת זו מצד קנסא אסר הרשב"א כמפורש במ"מ.

ונמצא שיש טעם גדול לאסור ואף שהוא רק גם להתשמיש אסור כדהוכחתי מתוס' ורשב"א ולא מצינו חולקים עליהם בזה. אך ע"י נכרי מותר מצד שהוא לצורך מצוה שנהגו להתיר, לכן יפה עשה כתר"ה שאסר ליכנס רק אחרי שיסגרו עוד הפעם שנסתלק מעשה ראשון ואז יפתח נכרי. ויש לעיין עוד הפעם לדינא כי לא הייתי פנוי לעיין כפי הצורך רק לפום ריהטא. אבל בכל אופן אמינא יישר כחו דכתר"ה שלמיגדר מלתא ודאי צריך לעשות כן אבל יותר מסתבר שגם לדינא היה אסור ליכנס כדבארתי. והנני ידידו מוקירו מאד, משה פיינשטיין.

הלכות שבת סימן שז

רכט באר הגולה

פ הרשב"א בתשובה וסמ"ג והתרומה צ הרמב"ם בפרק ו ק הרא"ש בפרק י דבבא מציעא ד טור בסיון שבכ מהא דעריבין ל"ב הרמב"ם בפרק ו מהלכות עירובין ש שם כ"ש ר"י ת שם כ"ה ר"י (ד) חלוקת הבתיה על ידי אינו יהודי בסיון שה. דין אמירה לאינו יהודי בשביל מת בסיון שז ועוד לקמן בסיון שיא. דין היתר נדרים והיתר חומי הקהל בסיון ששא. דתיי פייס גדולה נגד קטנה בסיון שבכ. דין לומר מלא לי כלי זה בסיון (שג)

על-פי שודאי יודע שהאינו-יהודי יציל הממון (ולכסות סחורה או פירות או דבר אחר מפני הגשמים, עיין לקמן סימן שלח סעיף ז), וכן מותר לומר לאינו-יהודי (ע) כל המציל אינו מפסיד, כמו בדליקה שהתירו לומר כל המכבה אינו מפסיד. (כג) (עא) ויש מי שאומר שלא התירו אלא בדליקה דוקא (ועיין לקמן סימן שלד): כ ישראל שאמר לאינו-יהודי לעשות לו מלאכה בשבת, מותר לו ליהנות בה לערב (עב) בכדי (כג) שיעשו: כא [*] (עג) אסור לומר לאינו-יהודי (עד) בשבת *הילך בשר זה ובשל אותו לצרכך, ואפילו אין מזונותיו עליו: הגה אבל מותר לומר לו לעשות מלאכה לעצמו (הגהות מרדכי פ"ה ורמב"ן פרשת בא אל פרעה): כב וכל שבות דרבנן מותר בין השמשות לצורך מצוה, כגון לומר לאינו-יהודי להדליק לו נר בין השמשות, ת"א (עה) אם היה טרוד והוצרך לעשר בין השמשות: הגה כל דבר שאסור לומר לאינו-יהודי לעשותו בשבת (עו) אסור (עד) לרמוז לו לעשותו, אבל מותר לרמוז לו לעשות מלאכה אחר שבת (א"ז). אינם יהודים המביאים תבואה בשבת לישראל שחייבים להם, והישראל נותן לו מפתחו לאוצרו והאינו-יהודי

שערי תשובה

אסור, ומכ"ש אם הוא חותם שיש עליו אותיות בכתב אשורית: [*] אסור לומר כו'. ועיין בשו"ת כ"ח החדשות סימן ב ברופאים ההולכים לחולה אינו-יהודי, אם אינו עושה כיד לעשות פיקטורין באצבעו או לטוץ וכיוצא רק מצוהו לעשות לעצמו שמן ומרקחת או סלסלא מותר, אך דוקא אם מצוהו לעשות בשלו, אבל אם הישראל צריך ליתן לו, ימכור לו קודם שבת במכירה גמורה השמן כו' ואח"כ יצוה לעשות לעצמו או ע"י עבדו, ע"ש. ועיין בק"א שם שכיב בשם הריטב"א

כמ"ש ס"ז, אבל כשעושה בשבת אסור, דהא אפילו האינו-יהודי עשה מלאכה בעצמו לצורך ישראל אסור ליהנות ממנו, כמ"ש סימן שכה, כ"ש לרמוז לו, ולא כהב"ח. ועמ"ש סי"ד בשם רמ"מ דהתם אין אומר שום ציוור לאינו-יהודי רק שא"ל שאינו יכול לקרותו, עכ"ל מ"א. והידא-הרן פסק כהב"ח וכתב דהא הסרת הפחם אינו אלא איסורא דרבנן אפילו לישראל עצמו, א"כ מותר לרמוז לאינו-יהודי שיסיר הפחם כגון שיאמר לו שיקנח חטמו וכזה יבין ויסיר הפחם, וכ"כ הכנה"ג שרבו מהרימ"ט לפעמים היה צריך לראות איזה דבר בספר והגר לא היה מאיר יפה, היה אומר הגר אינו

באר היטב

דילג משום רפואה ונתן ממשול, מ"א: (כז) ויש מי שאומר וכו'. והמקיל לא הפסיד, מ"א: (כג) שיעשו. ובלבד שלא יהא דבר של פרהסיא, כמ"ש סימן שכה סי"ד וס"ס תרסד: (כד) לרמוז. וה"ה שאסור לומר לו דבר שיבין מתוך כך שיעשה מלאכה, פסקי רקנ"ט סימן צט. וא"כ אסור לומר לאינו-יהודי שיקנח חטמו כדי שיבין שיסיר הפחם שבראש הגר, דדוקא לומר לו דבר שמבין שיעשה אחר השבת מותר, כמ"ש ס"ז, אבל כשעושה בשבת אסור, דהא אפילו האינו-יהודי עשה מלאכה בעצמו לצורך ישראל אסור ליהנות ממנו, כמ"ש סימן שכה, כ"ש לרמוז לו, ולא כהב"ח. ועמ"ש סי"ד בשם רמ"מ דהתם אין אומר שום ציוור לאינו-יהודי רק שא"ל שאינו יכול לקרותו, עכ"ל מ"א. והידא-הרן פסק כהב"ח וכתב דהא הסרת הפחם אינו אלא איסורא דרבנן אפילו לישראל עצמו, א"כ מותר לרמוז לאינו-יהודי שיסיר הפחם כגון שיאמר לו שיקנח חטמו וכזה יבין ויסיר הפחם, וכ"כ הכנה"ג שרבו מהרימ"ט לפעמים היה צריך לראות איזה דבר בספר והגר לא היה מאיר יפה, היה אומר הגר אינו

משנה ברורה

אלו אתי להציל בעצמו ולעשות מלאכה דאורייתא: (ע) כל המציל וכו'. ולומר לו (עט) בלשון נוכח: אם תציל לא תפסיד, אסור נא"ר שהביא זה מש"ג וכן משמע ביו"ד רכ"א ס"ח: (עא) ויש מי שאומר וכו'. והמקיל (עט) לא הפסיד, וכן סתם המחבר לקמן בסיומן שלד סעיף כו. (פ) ולקרות לאינו-יהודי להראות לו ולא לומר לו, לכולי עלמא שרי: כ (עב) בכדי שיעשו. ולא קודם, (פא) כדי שלא יבוא לומר לאינו-יהודי לעשות מלאכה בשבת. וא"כ היה בפרהסיא, שידעו בו רבים שנעשה בשביל ישראל, אסור לעולם אפילו עשה האינו-יהודי מעצמו בשבילו [מ"א בשם הרמב"ם], וכדלקמן בסיומן שכה סעיף יד, ועיין שם מה שכתבנו דעת הט"ז בשם הר"ן בענין זה: כא (עג) אסור לומר לאינו-יהודי וכו'. דכיון (פג) שאותו דבר שאומר לאינו-יהודי

ביאור הלכה

אין מספיקין בידו לעשות תשובה, והעונש האמור בגמרא על המתלוצץ שמוזנותו מתמעטין ויטורין באין עליו ונופל בגיהנם, בוודאי נאמר גם עליהן, שאפילו מי ששומע ושותק, אמרן שעליו נאמר 'זעום ה' יפל שם', וכל-שכן מי שהביא לכמה מאות אנשים לכלל זה: * הילך בשר זה וכו'. עיין במשנה ברורה דכיון שאותו דבר וכו'. ומותר ליתן לאינו-יהודי נבילה בחול לבשל ולאכול, דהתם לא שייך טעם זה, דהא מותר גם בעצמו ליתן לפיו של אינו-יהודי [תוס' ב"מ, וכן מסיק המ"א וא"ר]. עיין בפרי-מגדים דאסור ליתן לאינו-יהודי בשר וחלב בחול ולומר לו בשל לך, כיון שאינו יכול לבשלם יחד בעצמו, הוא בכלל אמירה לאינו-יהודי שבות [והוא פשוט, עיין ביורה-דעה סימן רצו סעיף ד במסקנת הש"ך שם, וכן כתב הגר"א שם], ועיין שם עוד שמצדד דהוא הדין דאסור ליתן לו בשר שיכשל בכלי חולבת בתיימה [ולא יצויר דינו רק אם מצוהו שיכשל בכלי זה דוקא, דאי לאו הכי אינו-יהודי כי קעביד אדעתא דנפשיה קעביד]:

לעשות בשביל עצמו הוא אינו יכול בעצמו לעשות, הוא בכלל אמירה לאינו-יהודי שבות ואסור, (פג) אף-על-פי שאינו מתהנה הישראל כלל במלאכה זו; ואף-על-פי-כן מותר לומר לו לעשות מלאכה לעצמו, כגון שיאמר לו קח בשר שלך ובשל אותו לצרכך, וכי האי גוונא, (פד) דכיון שלא היה הדבר מעולם של ישראל כלל, והאינו-יהודי עושה אותה גם-כן רק בשביל עצמו, לא גזרו עליו איסור דאמירה לאינו-יהודי: (עד) בשבת. עיין באלוהי רבה שהוכיח מתוספות והרא"ש, דאף כעיר-שבת אסור ליתן לאינו-יהודי ולומר לו שיכשל בשבת לעצמו: כב (עה) אם היה טרוד. עיין לקמן בסיומן שמב במשנה ברורה: (עו) אסור לרמוז וכו'. דגם זה הוא בכלל אמירה לאינו-יהודי, כיון שעל-ידי דמיונו עושה בשבת, (פס) והוא הדין שאסור לומר לו בשבת איזה דבר שיבין מתוך כך שיעשה מלאכה, (פו) ועל-כן אסור לומר לאינו-יהודי שיקנח חטמו כדי שיבין שיסיר הפחם שבראש הגר, (פז) אך כשאומר הרמיזה לאינו-יהודי שלא בלשון ציוור, כגון שאומר (פח) הגר אינו מאיר יפה, או איני יכול לקרות לאור הגר הזה שיש בו פחם, ושומע האינו-יהודי ומתקנו, שרי, דאין זה בכלל אמירה, ואין לאסור מטעם שנהנה ממלאכה שעשה האינו-יהודי בשבילו, דאין זה הנאה כל-כך, דגם מקודם היה יכול על-פי הדחף לקרות לאורו [פמ"ג]:

שער הציון

(עט) ומה שכתב האליה רבה בדליקה מותר לומר אם תכבה בלשון נוכח, לעניות דעתי הלא הגמרא בכתובות ע' עמוד ב משהו דין דליקה גזר בהדי הדדי, ובגדר מבואר ביורה-דעה דאסור בלשון נוכח, עיין שם: (עט) לבוש ומגן-אברהם ושי"א: (פ) עולת-שבת ואלוהי רבה: (פא) הגר"א: (פב) תוספות בבא מציעא צ' ר"ב ור"ג המתחיל 'חסום': (פג) מסקנת הש"ך ביורה-דעה סימן רצו סעיף-קטן ד בכמה ראיות, עיין שם, וכן כתב הגר"א בסיומן זה, והמגן-אברהם נדחק רק לצבת הגהות מרדכי, אבל לדינא פשוט דהאמת כמסקנת הש"ך והגר"א: (פל) כן משמע בנימוקי-יוסף פרק השוכר את הפועלים, והביא הש"ך שם והגר"א בסיומן זה, וכן כתב האליה רבה בשם משאת-בנימין: (פמ) מגן-אברהם בשם רקנ"ט: (פנ) מגן-אברהם ואלוהי רבה בסעיף ג ומאמר-מרדכי. דחתו ראיית הכ"ח הט"ז שמקילין בוה, וכן כתב החיי-אדם: (פז) מגן-אברהם: (פח) כנסת הגדולה בשם מהרמ"ט: